

A NATO Madrid után

A Magyar Hadtudományi Társaság konferenciája, 2022. november 22.

2022. november 22-én a Honvéd Kulturális Központ Stefánia Palotában került sor a Magyar Hadtudományi Társaság éves „nagy konferenciájára”, amely a június 28–30. között Madridban tartott NATO-csúcsértekezlet interpretációját tűzte ki céljául. A tudományos ülés védnökségét Gion Gábor, a HM stratégiai elemzésért és humánpolitikáért felelős államtitkára vállalta, mintegy jelezve a téma stratégiai jelentőségét.

A konferenciát jelenlétével megtisztelte dr. Benkő Tibor nyugállományú vezérezredes, volt honvédelmi miniszter, Hajnik László, a HM védelempolitikáért felelős helyettes államtitkára, valamint több társszervezet vezetője: dr. Kopcsó István orvos dandártábornok, a Magyar Katonai-Katasztrófaorvostani Társaság elnöke, dr. Tömösváry Zsigmond, a Felderítők Társaságának elnöke és Felkai Anna, a Magyar Atlanti Társaság ügyvezető alelnöke.

A rendezvényt professzor dr. Szenes Zoltán nyugállományú vezérezredes, a Magyar Hadtudományi Társaság elnöke nyitotta meg. A megjelentek köszöntését követően elmondta, hogy a madridi NATO-csúcs minden bizonnyal évtizedekre meghatározza a tagállamok védelmi és biztonsági politikáját az orosz–ukrán háborút követő új világpolitikai helyzetben. Erre mutatnak a Madridban elfogadott dokumentumok, és a szervezet bővítési tervei. Ezeknek a határozatoknak hazai tudományos feldolgozásához kíván hozzájárulni a Magyar Hadtudományi Társaság is a konferencia megrendezésével.

A program a megnyitót követően plenáris előadásokkal kezdődött, majd ebéd-szünet után 4 szekcióban folytatódott. A plenáris és a szekció előadások között került sor Siposné dr. Kecskeméthy Klára ezredes asszony frissen megjelent, a NATO partnerségi kezdeményezéseket összefoglaló kötetének (A NATO partnerségi kezdeményezések története 2021-ig, Budapest, Zrínyi Kiadó, 2022.) bemutatójára. A szerző szakmai pályáját és aktuális munkáját Szenes Zoltán méltatta. A kiadványt átfogó, szintetizáló jellegénél fogva kézikönyvnek, és a hallgatók számára nélkülözhetetlen tankönyvnek nevezve. (Lásd lapunk Szemle rovatában, a 142. oldalon – a Szerk.)

A plenáris előadások sorát Siklósi Péter, a HM volt védelempolitikai helyettes államtitkára nyitotta, „Új kezdet, a NATO új kihívásai” címmel. Siklósi részt vett az Észak-atlanti Szervezet Szövetsége új stratégiai koncepciója kialakításának folyamatában, ezért bennfentesként mutatta be annak előzményeit, formálódását és kiváltó okait. A 2010. évi lisszaboni csúcson a szervezet előtt álló kihívásként még a terrorizmus (az ISIS, az az iszlám radikalizmus), valamint az instabilitás problémáját fogalmazták meg, és Oroszországgal a partnerség megteremtése volt napirenden (jóllehet a balti államok és Lengyelország már akkor figyelmeztettek ez utóbbi veszélyeire). A Krim 2014-ben történt orosz elfoglalását követően azután fokozatosan fordulat állt be a NATO védelmi elképzeléseiben. A NATO katonai stratégiája című dokumentumban már a terrorizmus mellett veszélyként fogalmazták meg Oroszország törekvéseit, és – bár nem tartozik a wasingtoni szerződés földrajzi hatálya alá – amerikai nyomásra fenyegetésként nevezték meg Kínát. Az előadó véleménye szerint a jövő feladata a két fő fenyegetés (Oroszország és a terrorizmus, a déli kihívások okozta instabilitás) egyenrangú kezelése mind a NATO, mind a magyar politika és haderőfejlesztés részéről. Ezzel összefüggésben felhívta a figyelmet arra, hogy a magyar haderőfejlesztésnek is figyelembe kell vennie mindkettőt: az instabilitás, a demográfiai robbanás, a migráció kezelésére, és a hagyományos katonai konfliktusok megvívására egyaránt alkalmas (két eltérő képességgel rendelkező) haderőt kell fenntartani. Emellett szólt arról a veszélyről, amit a világszerte lecsökkent hadianyagkészletek, a gazdasági válságjelenségek és az orosz haderő téves megítélése jelentenek.

Ugyancsak személyes tapasztalattal hitelesített előadást tartott a koszovói KFOR-műveletekről Kajári Ferenc vezérőrnagy, aki 2021 októberétől 2022 októberéig a koszovói NATO-erők főparancsnoki beosztását töltötte be.

A KFOR a NATO legrégebbi, legnagyobb létszámú művelete, amely az ENSZ Biztonsági Tanács 1999-ben hozott 1244. határozatának felhatalmazása alapján mintegy 50 000 fős haderővel vett részt a délszláv fegyveres konfliktus lezárásában. Az eltelt 23 év során jelentősen megváltozott a KFOR feladata és létszáma. A ma 4000 fős haderő feladata elsősorban a megfigyelés és a kiegyensúlyozás a koszovói hatóságok és a koszovói szerb közösség, illetve Szerbia között. Mivel Magyarország számára fontos a Nyugat-Balkán biztonsága, a KFOR-műveletekben Magyarország, a Magyar Honvédség a kezdetektől, azaz 1999-től tevékeny részt vállalt. Több mint 500 fős létszámával, napjainkban is a misszió harmadik legnagyobb hozzájáruló nemzete a magyar. Ennek a kimagasló feladatvállalásnak az elismerése, egyúttal a hazai katonadiplomáciai erőfeszítések eredménye volt a magyar főparancsnoki megbízás is, amellyel együtt több kulcsfontosságú törzsbeosztást is kaptak a magyar katonák.

A korábbi főparancsnok részletesen bemutatta a KFOR tevékenységét, érintve azokat a politikai, földrajzi, katonai viszonyokat, amelyben a feladatukat végzik. 2008-ban Koszovó kikiáltotta függetlenségét, amit a legtöbb ENSZ-tagállam ugyan nem ismert el, a koszovói albán politikai erők mégis elkezdték átértékelni a NATO szerepvállalását, majd 2018-ban megkezdték a saját biztonsági erők haderővé alakítását.

Az orosz–ukrán háború is jelentős hatást gyakorol a térségre. Az erős albán kormányzat és a szerb kisebbség közötti élesedő konfliktusban a KFOR-erőkre hárul a mozgásszabadság fenntartása, a békés, biztonságos élet és a demokratikus fejlődés támogatása a térségben, a szerb határőrséggel összehangolt járőrözés,

az adminisztratív határvonal biztosítása, a CIMIC és a PSYOPS-tevékenység (fejlesztési programokban való részvétel, saját – népszerű – rádió működtetése és több tízezer példányban megjelenő magazin megjelentetése, amelyek a toleráns együttélést és a demokratikus fejlődést propagálják a fiatalok körében), a Belgrád–Pristina dialógus fenntartása harcászati szinten. Mindemellett a KFOR jelentős munkahelyteremtő is: több mint 2000 helyi alkalmazottat foglalkoztat.

A következő előadó dr. Porkoláb Imre dandártábornok, védelmi innovációért felelős miniszteri biztos volt, aki „A NATO K+F+I szakpolitikája és a hazai vonatkozások” címmel ismertette a technológiai kihívások és az azokkal együtt felmerülő kognitív, humán kihívások együttes kezelése terén a NATO-ban (DIANA – The Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic), az EU-ban (EDF – The European Development Fund) és Magyarországon már létező kezdeményezéseket, fókuszterületeket és feladatokat.

A NATO innovációs idővonal felrajzolásával világosan ábrázolta a technológiai, innovációs folyamat előrehaladását a dokumentumokban és a csúcstalálkozók döntéseiben 2009-től 2022-ig, és egy kivetített táblázatban a szervezet 8 stratégiai fókuszterületét nevezte meg (mesterséges intelligencia, robotok és autonóm rendszerek, űrtechnológiák, hiperszonikus képességek, humán fejlesztési kutatások stb.).

EU-s összehasonlításban a magyar innovációs teljesítmény 2021-ben a 21. volt, amellyel a mezőny végén foglalunk helyet (csak öt országot: Romániát, Bulgáriát, Litvániát, Lengyelországot és Szlovákiát előztünk meg). A feladat ezért egy védelmi innovációs ökoszisztéma kialakítása, a nemzeti iparfejlesztési stratégiával összhangban lévő védelmi ipari stratégia kialakítása, hazai és külső, nemzetközi források bevonásával rövid távon (2023–2025) egy K+F+I rendszer megteremtése, majd 2026–2028 között a K+F+I képességek integrálása. A Porkoláb tábornok által 2030-ra megfogalmazott célkitűzés, hogy a védelmi ipar K+F+I ráfordítása elérje Magyarország teljes K+F+I ráfordításának 5%-át, 500 milliárd Ft-ot, a védelmi költségvetés a GDP arányában a 2%-ot, azon belül a fejlesztési kiadások a 20%-ot. Az EU-s védelmi innovációs közös projektben történő részvétel alapján a tervek szerint 2030-ra Magyarország 2,18% részesedést kaphat az Európai Védelmi Alap (European Defence Fund – EDF) forrásokból.

A védelmi innovációért felelős miniszteri biztos, előadása zárásaként a magyar képességfejlesztési fókuszterületeket azonosította: úgy, mint a digitális katona program (a katona kognitív fejlesztése, egyéni fegyverzet, egyéni digitális rendszerek fejlesztése), a jármű-digitalizáció (jármű-digitalizáció és -automatizáció, autonóm légitjárművek, járműre integrált fegyverrendszerek), a felforgató technológiák (űr képesség, kiber képesség és az adatalapú rendszerek) fejlesztése. Ezeknek együtt kell járnia az együttműködési feltételek és a szervezeti keretek újragondolásával: a HM-en belüli és a tárcaközi koordináció fejlesztésével, amelynek biztosítására új szervezetek és szereplők (például: VIKI – Védelmi Innovációs Kutatóintézet, miniszteri biztos) jelennek meg.

A plenáris ülés előadóinak sorát Bárány Zoltán ezredes, a Magyar Honvédség Haderőmodernizációs és Transzformációs Parancsnokság (MH HTP) Elemzési és Tervezési Igazgatóság igazgatója, az MHTT elnökhelyettese zárta „Nemzeti katonai stratégia és a NATO új stratégiai koncepciója” címmel megtartott expozéjával. Az előadó összehasonlító elemzését a Magyar Honvédségben és a NATO-ban zajló stratégiai kidolgozó munka folyamatának felvázolásával kezdte, amelynek párhuzamos állomásai 2018: NATO Military Strategy (NMS); 2019: Concept for the Deterrence and Defence of the Euro-Atlantic Area (DDA); 2020: NATO 2030, NATO Science & Technology Trends 2020-2040 (STT 2040), magyar Nemzeti Biztonsági Stratégia kiadása; 2021: NATO Warfighting Capstone Concept (NWCC), magyar Nemzeti Katonai Stratégia kiadása; 2022: NATO Strategic Concept (NSC) elfogadása. Ezt követően tért rá a dokumentumok formai és tartalmi egyezéseinek és különbségeinek ismertetésére.

A NATO stratégiai koncepciója 13 oldalon 7 témát (alapelvek; stratégiai környezet; alapfeladatok; elrettentés és védelem; válságmegelőzés és menedzsment; védelmi együttműködések; erőforrások) tárgyal, míg a hazai Nemzeti Katonai Stratégia (NKS) 18 oldalon, a Bevezetőt követően ugyancsak 7 témát érint, úgy mint: A 21. század műveleti környezete; Az MH szerepvállalását igénylő fenyegetések és kihívások; Védelmi adottságaink; A jövő honvédelme; A megújuló Magyar Honvédség; Védelmi ipar; Védelmi költségvetés. A részletes bemutatás és összevetés következtetéseként az előadó megállapította, hogy a nemzetközi és a magyar stratégiai dokumentumok alapvetően azonos irányokat mutatnak. Komplex és romló biztonsági környezettel számolnak, amelyek szükségessé teszik a képességek növelését és a nemzeti önerők fejlesztését – amelynek főbb elvei a minőségi fölény biztosítása, az alkalmazkodó képesség és a rugalmas telepíthetőség –, valamint a katonai és nem katonai képességek integrált alkalmazását. Az NSC-ben helyet kapott a partnerországok, a bővítés lehetséges alanyainak konkrét megnevezése, a klímaterv, a haderő környezettudatos formálása, zöldítése, illetve a fenyegetések és kihívások azonosítása (Oroszország és Kína), az NKS ez utóbbiakat nem tartalmazza, kitér azonban az állampolgárok bevonásának és a védelmi iparnak a stratégiával kapcsolatos kérdéseire.

A konferencia a már említett könyvbemutatót és a díszebédet követően – ahol dr. Benkő Tibor volt honvédelmi miniszter mondott pohárköszöntőt – délután szekcióülésekkel folytatódott. A nagyhatalmi versengés és a NATO szekció (elnök dr. Kis-Benedek József) a világrend lehetséges változásaival Matus János, a nagyhatalmi versengéssel – az amerikai politikát dr. Csiki Varga Tamás és Csutak Zsolt, az orosz Jójárt Krisztián, a kínait Bartók András elemezte –, valamint az EU- és NATO-együttműködéssel Molnár Anna foglalkozott. Ez a szekció – amely a gróf Eszterházy

Mihály teremben kapott helyet – vonzotta a legtöbb érdeklődőt, amely jól mutatja a hallgatóság erős biztonságpolitikai érdeklődését.

A NATO partnerségi politikája és a bővítés szekció igazi specialistákat vonzott (elnök Siposné dr. Kecskeméthy Klára ezredes). A partnerségi témákról Ceylan-Szakács Mirjam doktorandusz (csendes-óceáni globális partnerség), Fülöp Dóra (Bosznia-Hercegovina) és Petruska Szidónia doktorandusz (Koszovó) beszélt. Dr. Márton Andrea a skandináv országok tagságából fakadó hatásokat értékelte.

A Haditechnikai szekció (elnök dr. Ráth Tamás nyá. ezredes) civil cégek katonai hasznosíthatósági fejlesztéseit mutatta be, elsősorban a rádiók, a drónok, az informatika, az AI és az anyagtudományok területén. A szekcióban bemutatta munkáját a Sagax Communications Kft., a BHE Bonn Hungary Kft., a CAE Defence & Security International, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BMGE), a PolyProcess Kft., PolyVent Kft. és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola (NKE KMDI).

A Mai NATO című szekcióban (elnök dr. Keszely László ezredes) fiatal kutatók mutatták be kutatási eredményeiket. A NATO úr-elrettentési politikájáról Doucha Lilla, a bővítés lehetőségéről Csáki Lilla, az orosz részleges katonai mozgósítás eredményeiről Szenes Eszter, az orosz–ukrán háború geopolitikai és nemzetközi jogi értékeléséről Krausz József tartott előadást. A szekció hallgatósága a Magyar Ifjúsági Atlanti Tanács, az NKE Biztonságpolitikai Szakkollégium és a Társaság Ifjúsági tagozatából került ki.

Szenes Zoltán levezető elnök értékelése szerint a konferencia összességében elérte kitűzött célját, sikerült sokoldalúan elemezni és interpretálni az orosz–ukrán háborúval megváltozott nemzetközi helyzetet és a NATO erre adott új válaszát. Az előadók és a hallgatóság reményei szerint a bemutatott legjobb eredmények, kutatások gyorsan eljutnak a publikálás fázisába, és a honvédelem hazai döntéshozói, valamint a nagyközönség is megismerheti azokat.

Hausner Gábor